

УДК 378.147:81'243:004.73

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.76.12>

Денисенко І. І., Тарасюк А. М.

ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: КОНТЕНТ, ТЕХНОЛОГІЇ

У зв'язку з різким та вимушеним переходом вишів України на дистанційну освіту з'ясувалось, що вища школа виявилася неготовою до такої значної перебудови навчального процесу, виходячи з об'єктивно різного рівня розвиненості інформаційної інфраструктури, забезпеченості дисциплін електронними освітніми ресурсами та готовності викладачів до використання цифрових платформ і сервісів в освітньому процесі. Натепер спостерігається нестача навчально-методичного забезпечення для організації онлайн-занять з іноземної мови, зокрема й методичних рекомендацій щодо застосування новітніх технологій, що відкриває нові можливості для викладачів іноземних мов в області розроблення та впровадження електронних освітніх ресурсів і програм у систему вищої професійної та дистанційної освіти.

У статті розкривається поняття «онлайн-навчання»; зроблена спроба провести порівняльний аналіз деяких методичних засобів та технічних ресурсів онлайн-навчання різним аспектам іноземної мови: читання, аудіювання, говоріння та письма. Наводяться приклади використання інноваційних технічних ресурсів, які доцільно застосовувати на онлайн-заняттях з іноземної мови у вищих навчальних закладах. Показана роль зворотного зв'язку й особливості виправлення помилок на онлайн-занятті. Автор вказує на можливості самостійного відпрацювання вимови за допомогою інтерактивних програм, електронних словників та навчальних курсів; виділяє особливості діяльності викладача, що займається онлайн-навчанням іноземної мови, наголошує на необхідності постійного самоспостереження і рефлексії для підвищення ефективності своєї діяльності.

У статті наголошується, що грамотне розроблення дидактичних та технічних складових частин онлайн-навчання іноземним мовам у закладах вищої освіти, регулярний та професійний супровід студентів, їхня висока мотивація і наявність необхідних технічних засобів навчання, а також електронних освітніх ресурсів зробить онлайн-навчання іноземним мовам конкурентною формою навчання, оскільки воно має всі можливості навчати студентів усіх видів мовленнєвої діяльності, а також формувати комунікативну компетентність, що є головною метою навчання іноземним мовам.

Ключові слова: онлайн-навчання іноземної мови, навчальна платформа, мовні аспекти, зворотний зв'язок, створення контенту, самостійна робота, вищий навчальний заклад.

В умовах загрози поширення коронавірусної інфекції вищі навчальні заклади України за рекомендацією Міністерства освіти і науки ухвалили рішення про перехід на дистанційне навчання. У зв'язку із цим очні заняття, зокрема й лекційні, практичні та навіть лабораторні, у разі наявності віртуальних аналогів, були перенесені в онлайн-середовище. Викладачам довелося організовувати навчальний процес за допомогою дистанційних технологій навчання на основі різних засобів поставлення електронного контенту і доступних інструментів комунікації студентів та викладачів в електронному інформаційно-освітньому середовищі. Такий різкий перехід на дистанційну освіту – захід вимушений і екстрений, тому не всі вищі виявилися готовими до такої значної перебудови навчального процесу, виходячи з об'єктивно різного рівня розвиненості інформаційної інфраструктури, забезпеченості дисциплін електронними освітніми ресурсами та готовності викладачів до використання цифрових платформ і сервісів в освітньому процесі.

Протягом більш як десять років із моменту появи першого масового відкритого онлайн-курсу (МВОК), який був розроблений і представлений Дейвідом Корм'єром, учені різних країн проводили дослідження, пов'язані із застосуванням даної технології в освіті, приділяли особливу увагу новому терміну «онлайн-навчання». Проблема реалізації онлайн-навчання нині перебуває на стадії змін у системі вищої професійної освіти, для нього характерні зміна парадигм і освітніх технологій, зміна змісту, форм і методів педагогічного процесу.

У науково-педагогічній літературі в основному розглядаються окремі аспекти онлайн-навчання: аналіз категорій учнів (за віком, напрямками навчання), визначення переваг і недоліків здобуття освіти через мережу Інтернет [1, с. 118]; застосування автономних LMS, соціальних мереж, хмарних технологій в освітньому процесі [2, с. 282].

На жаль, натепер спостерігається нестача навчально-методичного забезпечення для організації онлайн-занять з іноземної мови, зокрема й методичних рекомендацій щодо застосування новітніх технологій, що відкриває нові можливості для викладачів іноземних мов в області розроблення та впровадження електронних освітніх ресурсів і програм у систему вищої професійної та дистанційної освіти.

Метою статті є порівняльний аналіз деяких методичних заходів роботи викладача іноземної мови й технічних інструментів створення контенту на онлайн-занятті; представлення корисних технічних ресурсів онлайн-навчання різних аспектів мови: читання, аудіювання, говоріння та письма. За допомогою досліджень згаданих вище вчених та власного науково-практичного досвіду показати засоби подолання педагогічних і технічних труднощів, які можуть виникнути у викладачів у процесі онлайн навчання іноземної мови в закладі вищої освіти.

Розуміння відмінностей онлайн-навчання від інших чинних освітніх технологій, як-от дистанційне навчання, змішане навчання, мобільне навчання тощо, дозволяє провести порівняльний аналіз ефективності

навчання в різних форматах та зробити висновки щодо переваг та недоліків тієї чи іншої технології. Дистанційне навчання розглядається вченими як форма здобуття освіти, за якої викладач і студент взаємодіють на відстані за допомогою інформаційних технологій. У процесі дистанційного навчання студент займається самостійно за розробленою програмою, переглядає записи вебінарів, вирішує завдання, проводить консультації з викладачем в онлайн-чаті та періодично відсилає йому на перевірку свої роботи. Учені, які висвітлювали це питання, розглядають онлайн-навчання як процес формування у студентів знань і навичок за допомогою комп'ютерних технологій або іншого гаджета в режимі «тут і зараз». Цей формат навчання іноземної мови вважається ніби логічним продовженням дистанційного. На онлайн-заняттях студент має можливість переглянути практичні заняття у відеозаписі або прямій трансляції, пройти інтерактивні тести, обмінятися файлами з тьютором, поспілкуватися з іншими студентами та викладачами в чатах, пройти тести, запропоновані викладачем, виконати завдання тощо. Онлайн-навчання передбачає повне занурення в освітнє середовище. Онлайн-навчання і дистанційне навчання сприймаються як процес розвитку у студентів нових знань і навичок поза аудиторію, не передбачають безпосереднього контакту з викладачем. Дистанційне навчання означає, що студент та викладач спілкуються на відстані, онлайн-навчання відбувається за допомогою інтернет-з'єднання і гаджетів. В іншому – вищезгадані формати навчання практично цілком ідентичні та мають такі переваги: індивідуальний темп навчання (студенти можуть вивчати навчальні матеріали за власним графіком, без прив'язки до групи, часу і місця заняття); доступність (студенти мають можливість навчатися з будь-якого комп'ютера у зручний час); персональні консультації з тьютором (ефективний зворотний зв'язок від викладачів протягом усього періоду навчання); студенти можуть у будь-який момент переглянути заняття або опущений вебінар у записі, завантажити навчальні матеріали та здати роботу на перевірку тьютору.

Численні дослідження в області освітніх технологій сходяться в тому, що в основі онлайн-навчання лежить ретельно спроектований і спланований навчальний процес в ЕІОР (сукупність електронних інформаційних і освітніх ресурсів, інформаційних і телекомунікаційних технологій, відповідних технологічних засобів, які забезпечують освоєння освітніх програм), підтримуваний методично обґрунтованою та цілеспрямованою послідовністю навчально-методичних та контрольних-вимірних матеріалів, які забезпечують досягнення результатів навчання у форматі суто електронного навчання. Основним в цьому визначенні є педагогічний дизайн як інструмент проектування онлайн-курсу, що відсутній здебільшого в разі різкого переходу на «дистант». Найбільш повно варіанти педагогічного дизайну у проектуванні онлайн-курсу представлені в роботах Барбари Мінс, Маріанни Бакія. Автори пропонують кілька ключових параметрів (характеристик), які варто враховувати у процесі розроблення курсу, з альтернативними варіантами здійснення онлайн-навчання:

- модель навчання – тільки електронне навчання; змішане навчання з різним співвідношенням очного й онлайн-форматів; електронне навчання з включенням вебінарів;
- темп засвоєння – опанування навчального матеріалу в будь-якому темпі, який підходить студенту; засвоєння в темпі, який задається викладачем; заданий темп опанування з можливістю проходження частини курсу в довільному темпі;
- кількість студентів;
- педагогічна технологія – пояснювальний курс; практико-орієнтований курс; дослідницький курс; курс для організації спільної колективної діяльності;
- мета оцінювання на курсі – визначення ступеня готовності студентів до нового навчального матеріалу, організація адаптивного навчання, діагностика досягнутих результатів навчання, накопичувальна система оцінок, виявлення студентів, які не засвоюють матеріал достатньою мірою;
- роль викладача – активна взаємодія зі студентами онлайн, незначна онлайн-присутність, відсутність викладача в онлайн-середовищі;
- роль студента – читає і слухає; виконує завдання і відповідає на питання; активне експериментування через симулятори й інші інструменти; взаємодія з іншими студентами;
- синхронізація взаємодії – тільки асинхронне; тільки синхронне; змішаний формат взаємодії;
- зворотний зв'язок – автоматизовано з боку системи, від викладача, від інших учнів.

Усі перелічені вище характеристики мають значний вплив на дизайн онлайн-курсу, не тільки на форми подання контенту і вибір контрольних-вимірних інструментів, але і на використання тих чи інших сервісів комунікації та проведення процедури підсумкової атестації за курс. Правильно підібрані матеріали курсу, виходячи із цілей і завдань навчання, характеристик навчального процесу в онлайн-середовищі, дозволяють студентам отримати хороший освітній результат, а викладачеві гарантують позитивний зворотний зв'язок. Такий підхід передбачає, що онлайн-навчання є передусім когнітивним і соціальним процесом, а не просто передачею інформації через Інтернет [5, с. 214].

Як і очне навчання, онлайн-навчання потребує соціальної підтримки студентів. В очному навчанні цю роль виконують матеріальні ресурси вишів і викладачі, які залучаються до навчального процесу. Онлайн-навчання неможливе без ІТ-інфраструктури, що потребує значних інвестицій, включає свою або зовнішню платформу онлайн-навчання, а також онлайн-курси, які забезпечують ефективне навчання і підтримку студентів в онлайн-середовищі. Наявність ефективної онлайн-системи навчання в університетах гарантує безперебійний навчальний процес і необхідну дистанційну підтримку.

Поширеними системами для створення віртуальних завдань є Moodle та Google For Education. Для інформування і взаємодії зі студентськими групами викладачі також нерідко користуються соціальною мережею Facebook. Наведені цифрові ресурси пропонують свої рішення і набір функціоналу для створення різного контенту з адаптацією під конкретний процес навчання і з можливістю створення індивідуальних траєкторій залежно від потреб і можливостей студента і викладача. Основні переваги Moodle такі: можливість контролю роботи студентів і викладачів із боку керівництва вищого навчального закладу; можливість створювати мініігри та тести за наявності банку питань, ставити терміни їх виконання; видна статистика виконаних робіт – правильні / неправильні відповіді. Основні недоліки Moodle такі: відносно складний інтерфейс, під час роботи із сайтом як у викладачів, так і у студентів виникають труднощі з доступом, у системі не передбачене завантаження великих файлів.

Головні переваги Google For Education такі: дружній інтерфейс, який дає можливість створювати тести, презентації тощо; передбачена автоматична перевірка завдань і виставляння балів, є в наявності статистика виконаних робіт – правильні / неправильні відповіді, є можливість завантажувати різні файли, навіть великого розміру. Основні недоліки Google For Education такі: під час створення тестів немає можливості прикріпити медіафайли, обов'язкова постійна авторизація.

Головні переваги Facebook: студенти користуються цим ресурсом кожного дня і кожен має свій акаунт; існує можливість розміщувати та ділитися фотографіями, аудіо- і відеофайлами різних форматів і розмірів. Основні недоліки Facebook такі: не надано можливості створювати повноцінні тести, тільки короткі опитування; у керівництва вищого навчального закладу немає можливості контролювати роботу студентів і викладачів.

У разі необхідності створення банку завдань для віддаленої роботи ці ресурси є досить ефективними. Однак, на наш погляд, натеper існує серйозний недогляд у їхніх можливостях, бо вони не передбачають звичної взаємодії «викладач – студент». Зворотний зв'язок у даному типі навчання здійснюється за допомогою електронних сервісів та засобів (чати, електронна пошта, соціальні мережі).

Для відеоконференцв'язку зі студентами доцільно використовувати такі платформи, як Google Hangouts, Skype, Zoom, Blackboard Collaborate, кожна з яких дає різний набір інструментів, як-от: інтерактивна дошка, вікно чату, можливість демонстрації слайдів (Slide Share), зберігання матеріалу, системи додавання значків або видачі прізів, можливості для парної або групової роботи (breakout rooms for pair/group work). Системи відеоконференцв'язку можуть бути доступні за умови реєстрації, на безоплатній або платній основі.

У процесі навчання іншомовного читання на онлайн-заняттях доцільно включати такі завдання: оглядове читання (scan reading) та інформативне читання (read for specific information): наприклад, час, місце проведення події – з метою подальшого обговорення, відповідей на питання. Однак детальне, аналітичне читання з пошуком нових слів за словником (наприклад: read an article in detail) необхідно залишати у вигляді домашнього завдання, оскільки онлайн воно буде неефективно. Навчальні іншомовні тексти можна представляти на екрані, на дошці, у вигляді слайдів із PowerPoint або у PDF-роздруковках, можна надати студентам посилання на потрібний матеріал.

На заняттях з іноземної мови у закладах вищої освіти доцільно використовувати такі технічні ресурси для онлайн-читання:

- CuePrompter – онлайн-суфлер, який дозволяє швидко налаштувати рух тексту;
- Online dictionary – онлайн-словник, який містить не тільки дефініції слів і словосполучень, а також вимову;
- Scribble – анутовання онлайн-текстів за допомогою маркера і збереження заміток у «бібліотеці» для подальшого використання;
- Rewordify – адаптація іншомовного матеріалу до рівня знань студентів.

Навчання аудіювання на онлайн-занятті включає, як і на традиційному занятті, введення в контекст, настроювання на тему, постановку завдань, а після аудіювання – завдання на говоріння або лексичний аналіз. Формат онлайн-заняття, особливо в малих групах, теж є аудіюванням, можливості якого можна використовувати максимально повно, оскільки це безпосередня комунікація. Тому коли викладач ділиться зі студентами якимись своїми враженнями про яку-небудь цікаву подію, необхідно ставити перед ними завдання (де, що, коли, як), щоб це не було просто слуханням, а підготовкою до подальшого самостійного говоріння на певну тему.

Під час організації онлайн-заняття з іноземної мови варто не тільки акцентувати увагу на слуханні викладача й інших студентів, а й використовувати аудіозаписи, оскільки це вносить різноманітність в онлайн-заняття. Наприклад, запропонувати прослухати зведення погоди та виділити температуру у двох – трьох регіонах (listening for specific information). Потім можна запропонувати висловитися про те, хто яку погоду любить і чому. Студенти, яким необхідна додаткова підтримка, можуть отримувати від викладача повідомлення в чатах месенджерів. Наприклад, під час аудіювання деяким студентам може знадобитися опора на текст (transcript), який відсилається тільки їм.

Можна запропонувати такі завдання на аудіювання:

- прослуховування головоломки (jigsaw listening), коли група студентів прослуховують різні думки за темою, а потім вони порівнюють позиції, обговорюють їх;

- прослуховування тексту із записуванням ключових слів і подальшою повною реконструкцією тексту (dictogloss), що навчає студентів виділяти ключові слова і фрази;
- перегляд уривка з фільму (film clip) без звукового супроводу із вгадування реплік за мімікою і жестами виконавців, з подальшою перевіркою з увімкненим звуком;
- прослуховування питань і відповіді на них – для відпрацювання, наприклад, неправильних форм дієслова;
- вгадування предмета на пред'явлених картинках за його описом – для відпрацювання, наприклад, прийменників на позначення місця (prepositions of place).

Під час організації навчання говоріння на онлайн-заняттях з іноземної мови у ЗВО також необхідно ставити чіткі цілі й завдання кожного заняття і всього курсу загалом (поліпшити вимову, навчити зв'язано висловлюватися, не робити помилок у конкретних граматичних структурах, розширити вокабуляр, підвищити швидкість мови). Викладач повинен також забезпечити різноманітність видів діяльності: рольові ігри, дискусії, дебати – як у традиційному класі.

Щоб надати кожному студенту можливість висловитися на груповому онлайн-занятті, необхідно розділити студентів за допомогою інструменту Breakout Rooms на пари або мінігрупи та пропонувати диференційовані завдання. За таких умов викладач може «переходити» від групи до групи, як на традиційному занятті.

З метою формування навичок говоріння у студентів доцільно на онлайн-занятті з іноземної мови додатково використовувати такі інструменти:

- Voki – програма, яка надає можливість викладачам і студентам висловлювати свої ідеї у вебпросторі за допомогою як їхніх власних голосів, так і можливості озвучити аватар уведеним текстом або завантаженим аудіофайлом. У разі грамотного використання Voki відкриває великий потенціал для проведення занять іноземною мовою;
- Flipgrid – це проста у використанні платформа для відеореклами, яка дозволяє студентам і викладачам записувати відеовідповіді тривалістю від 15 до 90 секунд. Після реєстрації викладач має можливість створити свою «сітку», де буде збирати невеликі відеоповідомлення своїх студентів;
- SpeakPipe – пропонує записувати й зберігати аудіофайли студентів із метою моніторингу їхнього прогресу;
- VoiceThread – хмарний додаток, яке надає студентам можливість завантажувати й обговорювати матеріали, презентації, зображення, аудіофайли та відео, а також обмінюватися ними. Ресурс дозволяє робити коментарі з використанням тексту, голосу чи відео (з мікрофона, вебкамери, телефону або завантаженням аудіофайлів);
- Padlet – інтерактивна дошка оголошень, де студенти можуть прикріплювати замітки, зображення, фотографії, файли й посилання на зовнішні ресурси. Елементи можна збільшувати та зменшувати, записувати прямо на дошці, налаштовувати фонове зображення, працювати спільно з іншими студентами.

Навчання іншомовного письма також має свої особливості у процесі онлайн-навчання. Письмові завдання виконуються самостійно студентами, але модель задається в онлайн-класі, план, структура тексту, вокабуляр обговорюються на занятті. Написання слів, фраз, мовних кліше цілком можна здійснювати під час онлайн-заняття з метою демонстрації правильного написання слів чи розуміння правильного порядку слів у реченні. Для навчання письму на онлайн-занятті з іноземної мови доцільно застосовувати такі технічні інструменти, як:

- інтерактивна дошка (interactive whiteboard) – для написання слів;
- вікно чату (chat box) – для написання фраз;
- загальний екран, що показує текстовий документ (shared screen tool showing a word processing document) – для написання тексту;
- загальний документ, який може редагуватися кожним студентом, наприклад, Google Doc, PrimaryPad (a shared document which can be edited by everyone) – студенти можуть додавати коментарі до письмової роботи один одного.

Зворотний зв'язок із викладачем здійснюється усно на занятті, а також, для більш детального розбору й осмислення, письмово, електронною поштою або через загальне посилання.

З метою формування навичок творчого письма на онлайн-занятті з іноземної мови, у режимі самостійної роботи студентів, можна запропонувати такі інструменти:

- Spelling City – програма для розширення і наповнення словникового запасу; автоматизація тестів дозволяє заощадити час викладачів, завдяки чому студенти можуть удосконалювати правопис самостійно у процесі ігрової діяльності;
- Storybird – на цьому онлайн-сервісі студенти можуть створювати власні історії за допомогою ілюстрацій і текстових повідомлень;
- Ozdic – онлайн-словник, який дозволяє шукати вживані словосполучення, корисний ресурс для формування вокабуляра;
- Bubbl.us – онлайн-сервіс для створення інтелект-карт і проведення мозкового штурму; дозволяє структурувати проєктні ідеї у вигляді діаграми;
- Book Creator – інструмент для створення електронних книг на iPad, Chromebook і в Інтернеті;

– Creaza Cartoonist – допомагає студентам критично та креативно мислити, працювати у групах, розповідати історії та просто спілкуватися. На вибір пропонується чотири редактори – для роботи з ментальними картами, відео, аудіо та мультиками з коміксами. Викладачі можуть давати коміксові завдання студентам, стежити за їх виконанням і коментувати роботи;

– Write & Improve – сервіс миттєвої автоматичної перевірки письмових завдань;

– Quizlet – освітній онлайн-сервіс, який пропонує ресурси для створення карток, заняття правописом, тестування своїх знань, спільної праці з іншими студентами, полегшення запам'ятовування (наприклад, словникових слів);

– Quiz your English – ігровий додаток для практики в англійській мові, студенти змагаються з учасниками по всьому світу.

Відпрацювання вимови необхідне для забезпечення високого рівня взаєморозуміння в комунікаційному процесі, тому на онлайн-заняттях викладач відзначає помилки студентів і пропонує для самостійного відпрацювання, наприклад, такі ресурси:

– Sounds Foundations – інтерактивний додаток для відпрацювання звуків;

– Forvo – словник вимови слів, аудіозаписи носіїв мов;

– English Central – вебсайт та додаток для перегляду відео, вивчення слів, запису своєї вимови;

– BBC Learning English – безкоштовні навчальні матеріали для поліпшення вимови;

– Ship or Sheep – безкоштовний курс відпрацювання вимови на прикладі контрастних пар.

Нові технології вимагають від викладача іноземної мови високого рівня комп'ютерної грамотності, яка надає йому впевненості, що доступна технологія використовується адекватно. Зростає значення організаційних навичок викладача, оскільки необхідні нові педагогічні й організаційні моделі, поширення й удосконалення успішних практик. Викладач, який застосовує електронні освітні технології на практиці у процесі викладання іноземної мови, повинен мати такі компетенції:

1) готовність до використання сучасних інформаційних технологій у проектуванні навчального процесу для забезпечення своєї професійної діяльності;

2) уміти кваліфіковано оцінювати якість і відбирати інформаційні електронні освітні ресурси відповідно до дидактичних цілей навчального процесу для забезпечення індивідуалізації й інтенсифікації навчання;

3) володіти сучасними методами відбору, структурування та подання навчальної інформації для використання її в навчальній діяльності;

4) здатність використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології для конструювання і розроблення індивідуальних інформаційних електронних освітніх ресурсів.

Висновки. Очевидні переваги дистанційних освітніх технологій, пов'язані з доступністю матеріалів, зручністю їх використання та можливостями організації свого навчального часу, не викликають сумнівів. Однак усе ще залишаються невирішеними питання щодо перевантаження інформацією на електронних освітніх ресурсах і контролю її якості, грамотної методичної організації, що відповідає цілям і завданням навчання, досі ще немає перевірених даних, що підтверджують підвищення якості навчання в разі використання дистанційних освітніх технологій порівняно з більш традиційними методами навчання. Важливим аспектом упровадження електронного навчання є готовність і здатність викладачів і студентів до нових методів і технологій навчання. Сучасний педагог має не лише опанувати новітні технології, але й змінити методику викладання. Вишам, які реалізують онлайн-навчання, необхідно вивчити та розробити питання педагогічного дизайну, педагогіки в електронному навчанні на інституціональному й організаційно-технологічному рівнях. Але, безумовно, методично правильно організований освітній процес із використанням електронних освітніх ресурсів і належне матеріальне забезпечення можуть вивести навчання іноземної мови у ЗВО на якісно новий рівень. Також хотілося б відзначити, що грамотне розроблення дидактичних та технічних складових онлайн-навчання іноземних мов у вищій школі, регулярний і професійний супровід студентів, їх висока мотивація і наявність необхідних технічних засобів навчання, а також електронних освітніх ресурсів зробляють онлайн-навчання іноземних мов конкурентною формою навчання, оскільки онлайн-навчання має всі можливості навчати студентів усіх видів мовленнєвої діяльності, а також формувати комунікативну компетентність, що є головною метою навчання іноземних мов.

Використана література:

1. Калмыкова О. Онлайн-обучение – высшее образование для всех. *Перспективы развития информационных технологий* : сборник материалов XIX Международной научно-практической конференции / под общ. ред. С. Чернова. Новосибирск, 2014. С. 115–119.
2. Фомина А. Учебное проектирование с применением Google Диск (Drive) в высшем учебном заведении. *Теория и практика общественного развития*. Москва, 2015. № 11. С. 281–289.
3. Фомина А. Некоторые вопросы применения ИКТ в учебном процессе вуза. *Педагогика и психология – 2015* : сборник материалов Международной научной конференции, 2-я сессия. Москва, 2015. С. 70–79.
4. Bates T. *Technology, e-learning and distance education*. London : Routledge, 2005.
5. Bryntseva O. Foreign languages as means of students' professional mobility development. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : збірник наукових праць Запоріжжя : КПУ, 2020. № 68. Т. 1. С. 212–216.
6. Fee K. *Delivering e-learning: a complete strategy for design, application and assessment*. London : Kogan Page.
7. *Handbook of distance education* / Ed. M. Moore, W. Anderson. London : Lawrence Erlbaum Associates, 2003. P. 193–235, 349–367.

References:

1. Kalmykova, O. V. (2014). Onlayn-obucheniye – vyisshnee obrazovaniye dlya vseh. Perspektiviyi razvitiya informatsionnykh tehnologiy : sb. materialov XIX Mezhdunar. nauch.-prakt. konf. pod obsch. red. S. S. Chernova. [«Online Training – higher education for all», Prospects of development of information technologies: Sat. Materials of XIX Intern. scientific and practical Conf.]. Novosibirsk, s. 115–119. [in Russian].
2. Fomina, A. S. (2015). Uchebnoe proektirovaniye s primeneniemy Google Disk (Drive) v vyisshnem uchebnom zavedenii. Teoriya i praktika obschestvennogo razvitiya [«Study design using Google Drive in higher education», Theory and Practice of Social Development]. Moskow, № 11, s. 281–289. [in Russian].
3. Fomina, A. S. (2015). Nekotoryye voprosy primeneniya IKT v uchebnom protsesse vuza. Pedagogika i psihologiya – 2015 : sb. materialov mezhdunar. nauch. konf., 2-ya sessiya. [«Some questions of the use of ICT in the educational process of high school», Pedagogy and Psychology 2015: Materials of Intern. scientific Conf., 2'nd Session]. Moskow, s. 70–79. [in Russian].
4. Bates, T. (2005). Technology, e-learning and distance education. London: Routledge. [in English].
5. Bryntseva, O. V. (2020). Foreign languages as means of students' professional mobility development. Pedagogika formuvannya tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh : zb. nauk. pr. Zaporizhzhia : KPU, 2020. Vyp. 68. T. 1. P. 212–216. [in English].
6. Fee, K. (2009). Delivering e-learning: a complete strategy for design, application and assessment. London: Kogan Page. [in English].
7. Handbook of distance education / ed. M. G. Moore, W. G. Anderson. (2003) London: Lawrence Erlbaum Associates, 2003. – P. 193–235, 349–367. [in English].

Denysenko I. I., Tarasiuk A. M. Online learning at a high school: content, technologies

Due to the radical and forced transition of Ukrainian higher schools to the distance learning, it emerged that they were not ready to cope with such an extended challenge, based on objective differences in the level of information infrastructure development, availability of disciplines by electronic educational resources and teachers' readiness to apply the digital platforms and services in the training process. Nowadays there is a shortage of learning and teaching materials to organize on-line English classes at higher educational establishments, as well as guidelines for applying innovative technologies, providing new opportunities for English teachers to develop and apply electronic educational resources and programs in the system of higher vocational and distance education.

The article provides an overview of the meaning of «on-line learning», attempts to undertake a comparative analysis of some features of the methodological techniques and technical resources of various aspects of the online language learning: reading, listening, speaking and writing. Examples of the use of innovative technical resources, that may be appropriate for on-line English classes at higher educational establishments, are given. The role of feedback and the features of error correction in an online lesson are shown. Useful resources for the independent work of online learners are noted, the possibilities of independent work at pronunciation using interactive applications, electronic dictionaries and training courses are shown. The author highlights the peculiarities of the activity of a teacher engaged in online foreign language teaching, noting the need for constant self-observation and reflection in order to increase the effectiveness of teaching.

The paper clarified that the well-defined development of didactic and technical components English on-line learning at higher schools, regular and professional support of students, their high motivation and the availability of the necessary number of educational technology, as well as electronic training resources, would make English on-line learning competitive form of education, since on-line learning has the potential to teach students of all kinds of speech production and also to develop the communicative competence, which is the main objective of English learning of students at higher school.

Key words: *online language learning, learning platform, language aspects, feedback, content creation, independent work, higher school.*